

Aktualitātes Eiropas Savienībā – politika, klimats, vide un enerģētika

Avots: Latvijas Meža īpašnieku un apsaimniekotāju konfederācija

Tuvojoties starptautiskajam samitam par klimata pārmaiņām COP29, Eiropas Savienība atrodas sarežģītā situācijā. Briseles institūcijas pēc jūnijā notikušajām vēlēšanām vēl tikai atjauno savu darbību. Eiropas Komisijas vadītāji vēl nav apstiprināti. Tas nozīmē, ka Eiropa gatavojas COP, nezinot, kurš būs tās nākamais klimata komisārs. Nav arī zināms jau iepriekš oficiāli ierosinātais emisiju samazināšanas mērķis 2040. gadam.

Šis mērķis būs starpposms starp ES 2030. gadam izvirzīto mērķi samazināt neto emisijas par 55 % un 2050. gadam izvirzīto mērķi samazināt neto emisijas līdz nullei. Eiropas Komisija turas pie sava uzstādījuma un ierosina neto emisiju samazinājumu par 90 %, taču tas vēl ir jāapstiprina Eiropas Savienības valstīm un Eiropas Parlamentam. Tas, savukārt, nozīmē, ka ES dosies uz COP29 bez konkrēta mērķu palielinājuma kopš COP28, - jo īpaši attiecībā uz jaunu nacionāli noteikto ieguldījumu un emisiju samazināšanas mērķi.

Arī ES iekšējie tiesību akti enerģētikas un vides jomā ir visai nestabils pamats. Pēdējo piecu gadu laikā ir pieņemts ievērojams skaits “zaļo” tiesību aktu, bet tagad tie ir jāsteno. Daži no tiem, piemēram, plaši apspriestais jauno iekšdedzes dzinēju automobiļu pakāpeniskas izņemšanas no aprites un likums par ES piegādes ķēžu atbrīvošanu no atmežošanas, jau saskaras ar pretestību.

Turpmāko nedēļu notikumi:

- COP29. Augstākā līmeņa sanāksme notiks no 11. līdz 22. novembrim Azerbaidžānā. Daudzi to uzskata par starpposmu starp COP28 un COP30, bet citi norāda, ka tā ir pēdējā COP pirms valstu jauno nacionāli noteikto ieguldījumu iesniegšanas un galvenais forums, kurā vienoties par jaunu klimata finanšu mērķi (NCQG). Eiropas valstis 14. oktobrī parakstīja savu sarunu nostāju, tostarp cerības uz “sasniedzamu un mērķim atbilstošu” finanšu mērķi ka arī aicinājumus palielināt klimata pārmaiņu mazināšanas centienus un pāreju no fosilā kurināmā izmantošanas

enerģētikas sistēmās. Tās arī atbalstīja kodolenerģiju, kas ir nozīmīga pārmaiņa Eiropas Savienības pieejā. Viss notiek laikā, kad Starptautiskā Atjaunojamās enerģijas aģentūra brīdina, ka pasaule riskē nerasniegt COP28 izvirzītos mērķus. Tikmēr Eiropas Parlaments ir kritizējis uzņēmējvalsts Azerbaidžānas situāciju cilvēktiesību jomā.

- **Augstāko amatu apstiprināšana.** Eiropas Parlaments no 4. līdz 12. novembrim apspriedīs kandidātus Eiropas Komisijas vadošajiem amatiem. Šajā laikā Parlaments var likt lietā savu varu un noraidīt kandidātus, kā arī pieprasīt sīkāku informāciju par Komisijas plāniem. Galvenie kandidāti, kuriem būtu jāpievērš uzmanība, ir Dana Jērgensena, enerģētikas un mājokļu komisāra amata kandidāte, Wopke Hoekstra (klimats, nulles neto vērtība un tīrā izaugsme), Jessika Roswall (vide un konkurētspējīga aprites ekonomika) un Terēza Ribera. Kandidāti jau ir atbildējuši uz rakstiskiem jautājumiem. Viņu atbildes ir analizējis Politico.
- **Iespējamā Atmežošanas regulas kavēšanās.** Eiropas Savienības nozīmīgais tiesību akts par atmežošanas novēršanu varētu stāties spēkā ar gada kavēšanos, ņemot vērā bažas, ka tas nav gatavs šim uzdevumam. Likuma mērķis ir samazināt ES lomu pasaulē notiekošajā atmežošanas procesā tādās jomās kā palmu eļļa, liellopu audzēšana, soja, kafija, kakao, kokmateriāli, kaučuks, gumija un saistītie produkti. Bija plānots, ka likums stāsies spēkā 2024. gada beigās, taču Eiropas Komisija ierosināja to atlikt par gadu, kā arī izdeva norādījumus par tā īstenošanu. ES valstis to jau ir apstiprinājušas un Eiropas Parlaments par to balsos 14. novembrī. Lai gan vides aizsardzības organizācijas un daži politiķi pauda atzinīgu novērtējumu, vairākas valstis to nosauca par protekcionismu un uzņēmumi brīdināja, ka ievērojami paaugstināsies produktu cenas.

Jaunākā informācija no Eiropas - pagājušā mēneša kopsavilkums:

- **COP16. Kolumbijā noslēdzās starptautiskais samits par bioloģisko daudzveidību (COP16).** Pirms tā ES valstis

atkārtoti apliecināja apņemšanos īstenot Globālo bioloģiskās daudzveidības sistēmu, par kuru vienojās 2022. gadā. Tās mērķis ir apturēt un apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un līdz 2030. gadam aizsargāt trešdaļu planētas dabas, kā arī atbalstīt finanšu mehānismu, kas izveidots, lai palīdzētu sasniegt šo mērķi. Augstākā līmeņa sanāksmē ES paziņoja par vairākiem fondiem gandrīz 160 miljonu eiro apmērā. Fonds ietver līdzekļus cīņai pret savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecību, ilgtspējīgai bioloģiskās daudzveidības pārvaldībai atklātā jūrā un zināšanu paplašināšanai Āfrikā, Āzijā, Latīņamerikā un Karību jūras reģionā. Tā arī pastiprinās centienus piesaistīt privāto kapitālu.

- **Jauno iekšdedzes dzinēju automobiļu pakāpeniska izņemšana no aprites.** Turpinās cīņa par noteikumiem, lai līdz 2035. gadam pakāpeniski pārtrauktu jaunu iekšdedzes dzinēju automobiļu tirdzniecību. Eiropas Komisija to atbalsta. Priekšlikumu atbalsta dažas nozares grupas, piemēram, Eiropas Elektromobilitātes asociācija. Tomēr tādi autoražotāji kā BMW un rūpniecības grupas vēlas, lai noteikumi tiktu mainīti. ES valstis, piemēram, Itālija un Čehija, cenšas mobilizēt atbalstu pret šīm prasībām.
- **Valstis ierosina jaunus enerģētikas un klimata mērķus.** Grieķija savā jaunajā nacionālajā enerģētikas un klimata plānā (NEKP) ir izvirzījusi vērienīgāku atjaunojamās enerģijas mērķi 2030. gadam. Visām ES valstīm tie jāiesniedz Komisijai, lai pierādītu, ka tās ir ceļā uz bloka mērķu sasniegšanu. Līdz desmitgades beigām Grieķijas mērķis būs panākt, lai atjaunojamo energoresursu īpatsvars elektroenerģijas ražošanā būtu 82 %, salīdzinot ar 66 % iepriekšējā plānā. Tas nozīmētu ievērojamu atjaunojamās enerģijas jaudas pieaugumu - 2023. gadā vēja un saules enerģija veidoja nedaudz vairāk par 41 % no valsts saražotās elektroenerģijas. Tikmēr Komisija Austrijai lika paātrināt plānoto emisiju samazināšanu un energoefektivitātes pasākumus.

- **Enerģijas cenu jautājums joprojām ir darba kārtībā.**
Eiropas enerģētikas ministri 15. oktobra sanāksmē pauda bažas par enerģijas cenām, atsaucoties uz cenu kāpumu Centrāleiropā, Austrumeiropā un Dienvidaustrumeiropā. Viņi apsprieda iespējamus risinājumus, tostarp pārrobežu pārvades jaudas palielināšanu, ieguldījumus starpsavienojumos un sadarbības uzlabošanu. Ziemeļjūras valstu enerģētikas ministri lūdza Eiropas Komisiju darīt vairāk, lai atbalstītu jūras vēja enerģiju, tostarp nodrošināt, lai projektu konkursu kritēriji būtu vienoti un pārrobežu infrastruktūras finansēšanas noteikumi būtu skaidri saprotami. Novembrī ES līderi apspriedīs arī konkurētspēju un vienotu enerģijas tirgu, kas nozīmētu labāku koordināciju, lielāku enerģijas plūsmu starp valstīm un mazākas cenu atšķirības.